

El model educatiu de les escoles bressol municipals

Tercera edició:
setembre 2007

Edita:
Institut d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona
Direcció de Centres Educatius Municipals

Plaça Espanya, 5
Tel.: 93 402 36 63
imebatencio@mail.bcn.es
www.bcn.es/educacio

Fotografies:
Manolo S. Urbano

Disseny gràfic:
Jordi Salvany

Impressió:
Treballs Gràfics

El compromís de l'Ajuntament de Barcelona amb l'educació de la petita infància arrenca fa més de 70 anys, quan amb la segona República es creen els primers centres per atendre necessitats que llavors eren fonamentalment benèfiques i assistencials. Al llarg d'aquests temps, la xarxa d'equipaments municipals s'ha ampliat de manera important i ha modificat el perfil del servei que ofereix, que des dels anys 70 assumia un marcat caràcter educatiu.

En els darrers anys la societat barcelonina està experimentant canvis molt profunds. Cada cop més, cal trobar recursos que ajudin a conciliar la vida laboral amb la vida familiar. Les diverses necessitats de les famílies i l'estructura social de la ciutat fan absolutament imprescindible una dotació suficient de places de primer cicle d'educació infantil. Aquesta és la demanda que expressa la ciutat i aquest és, també, el compromís de l'Ajuntament de Barcelona.

Actualment, la ciutat disposa d'una seixantena d'escoles bressol municipals repartides als 10 districtes, amb una capacitat total per a unes 4.000 places. Cal, però, anar-les incrementant fins arribar a cobrir les necessitats educatives de la població de 0 a 3 anys. Per això l'Ajuntament de Barcelona i el Departament d'Educació de la Generalitat desenvolupen el "Pla Bressol", que s'ha marcat l'objectiu d'oferir, l'any 2009, un total de 5.399 places per a nens i nenes 0 a 3 anys.

El model educatiu que us presentem s'ha estudiat i treballat a l'àmbit universitari i l'han debatut el conjunt de professionals que fan dia a dia l'escola bressol municipal, de manera que recull les seves apreciacions i propostes. La reedició d'aquest document és, doncs, una concreció més del compromís de l'Ajuntament de Barcelona per una educació de qualitat per a la petita infància de la ciutat.

MONTSERRAT BALLARÍN I ESPUÑA
Regidora d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona

Les escoles bressol municipals: l'atenció educativa a la petita infància

Aquest document estableix els trets que defineixen globalment les escoles bressol municipals. Inclou un conjunt de preses de posició respecte d'aquestes institucions i les seves finalitats, com també el desenvolupament d'alguns dels aspectes centrals vinculats a les característiques d'aquests centres i de la seva acció educativa. Incorpora tant el que ja forma part de manera consolidada de la pràctica pedagògica d'aquests centres, com d'altres aspectes potser menys visibles però que es consideren igualment importants. La finalitat del document és que els mestres i les mestres de les escoles bressol municipals sentin que incorpora la seva visió i que estableixi els paràmetres d'una acció educativa de qualitat, per progressar dia a dia en el compromís d'una atenció educativa adequada a la petita infància.

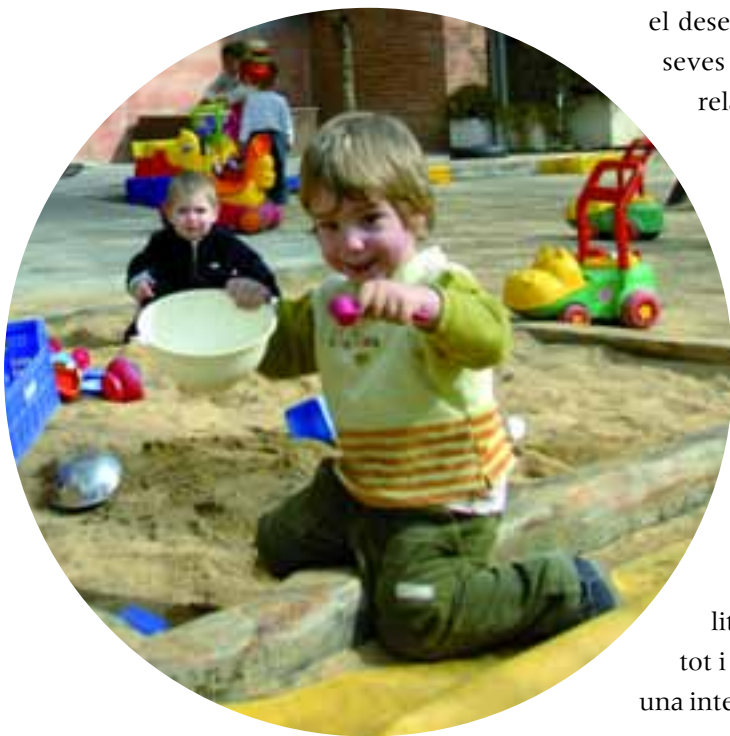
L'Institut d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona assumeix el caràcter plenament educatiu de l'etapa d'educació infantil i, per tant, de les escoles bressol, tot entenent que

Les escoles bressol municipals assumeixen el caràcter plenament educatiu de l'etapa d'educació infantil

ha d'oferir a les nenes i els nens un conjunt d'experiències educatives que promoguin el seu desenvolupament i aprenentatge. Aquestes experiències no suplanten la funció educadora de la família, fonamental en aquestes edats, sinó que comparteixen la responsabilitat d'assolir el desenvolupament harmònic dels infants en totes les seves capacitats (afectives, cognitivo-lingüístiques, de relació, motrius).

S'entén que aquesta funció educativa és inseparable d'una funció que condueixi tant com sigui possible a equilibrar les desigualtats entre els infants, i especialment a compensar aquelles que són conseqüència de les condicions socials en què creixen i es desenvolupen. El principi d'atenció a la diversitat dels infants és una conseqüència de la voluntat d'oferir a cadascun dels infants els reptes i els ajuts que necessiten per tal d'aprendre i desenvolupar-se de forma harmònica.

Considerem que una acció educativa de qualitat és tasca de l'equip de professionals de l'escola; tot i que la que desplega cada docent és crucial, oferir una intervenció coherent, ajustada, que es basi en la refle-

**Una acció
educativa
de qualitat és
tasca de
l'equip de
professionals
de l'escola**

xió i on s'asseguri la continuïtat d'un nivell a l'altre és una qüestió de Projecte de centre. Les escoles bressol són centres educatius que es caracteritzen per la diversitat i magnitud dels canvis que experimenten els infants durant la seva estada al centre. Així, un Projecte de centre compartit i consensuat, necessari en qualsevol institució educativa, ho és encara més en aquestes, que es dirigeixen a unes etapes crucials del desenvolupament dels infants.

En el mateix sentit de la premissa anterior, però des d'un prisma diferent, cal adoptar una visió institucional, reivindicar l'escola bressol com a context d'experiències de creixement per als infants i les seves famílies, i establir els llaços necessaris amb el context en què es troba inserida. Tot plegat es tradueix a reforçar l'organització interna de les escoles bressol —una organització orientada i afavoridora de l'acció educativa—, com també les relacions entre aquesta i els centres i serveis d'àmbit educatiu, social i sanitari amb els quals ha de mantenir contactes fluids per assegurar una atenció adequada als infants i les famílies.

**L'escola
bressol té
en el seu
eix l'infant
competent**

L'escola bressol té en el seu eix l'infant competent, una persona amb drets i capacitats, curiositat i desitjos d'aprendre. N'és el protagonista i participant actiu en la tasca conjunta que és l'educació. Aquesta no es pot concretar sense l'infant, que hi aporta els seus interessos, les seves emocions, els seus coneixements i les experiències que viu en altres contextos. Per poder fer tot això, els infants necessiten la participació també activa dels i de les mestres, amb el seu afecte, la seva acceptació, els reptes que plantegen i els ànims i suggeriments que proporcionen, els acompanyen, des de l'escola, en el llarg camí de fer-se gran. Només amb la intervenció activa, afectuosa, entusiasta i reflexiva dels docents és possible suscitar l'activitat constructiva de l'alumne, que serà responsable del seu progrés. Aquesta activitat constructiva individual es troba estretament lligada a la interacció educativa que s'estableix amb el mestre o la mestra i amb altres nens i nenes.

**Educar
implica
potenciar
en cada
nen
i en cada
nena totes
les seves
capacitats**

Educar implica potenciar en cada nen i en cada nena totes les seves capacitats perquè progressin en el desenvolupament equilibrat i global. Estimar els infants, acollir-los, tenir-ne cura, cercar el seu benestar, protegir-los, ajudar-los a canalitzar les seves pors, saber actuar davant les seves rebequeries i manifestacions agressives, és una conseqüència directa de la funció formativa de l'escola infantil i no pas, com es creu amb massa freqüència, el producte d'una mena de funció assistencial. Només des d'aquestes premisses l'infant pot progressar en el camí de l'autonomia i anar fent seus uns nivells incipients de regulació i control de la pròpia conducta, alhora que podrà anar incorporant actituds, instruments i conceptes propis del medi en què viu. A l'escola bressol es treballa amb l'infant i pel present de l'infant; no hi ha contradicció entre el seu benestar present i la cerca del seu desenvolupament.

Bases per a una escola bressol municipal de qualitat

Les escoles bressol municipals, institucions educatives de qualitat

Una escola bressol educativa ha de ser una escola de qualitat. Diversos autors i organismes han caracteritzat les escoles de qualitat com a institucions que afavoreixen el benestar i el desenvolupament dels seus usuaris en les dimensions d'equilibri personal, cognitiu i social.

L'informe de l'OCDE (1991) sobre escoles i qualitat de l'ensenyament, elaborat a partir d'informes i recerques realitzats a diferents països, estableix les característiques que distingeixen les "escoles de qualitat":

- Tenen uns valors propis, compartits pels seus components.
- Hi ha un clima favorable i positiu.
- Hi ha un compromís amb normes i finalitats clares i compartides.
- Els mestres treballen en equip, col·laboren en la planificació i en la presa de decisions, es comprometen amb la innovació i es responsabilitzen de l'avaluació de la pròpia pràctica.
- La direcció lidera de manera eficaç, és reconeguda pels membres de la institució i de la comunitat educativa; és una direcció que no es contraposa al professorat, sinó que fomenta la seva participació.
- Hi ha estabilitat en l'equip de mestres.

- Hi ha possibilitats de formació relacionades amb les necessitats de l'escola.
- El currículum de l'escola es planifica i reflecteix els valors que aquesta assumeix.
- El temps s'utilitza de manera raonable, s'eviten repeticions innecessàries.
- Els pares i mares donen suport a la tasca educativa del centre, i aquest és obert a les famílies i promou la seva participació.
- Compten amb el suport de les autoritats educatives responsables, les quals miren de facilitar els canvis necessaris en el sentit que apunten els trets anteriors.

Aquestes característiques de les "escoles de qualitat" fan referència a tots els components que diversos autors consideren que constitueixen una institució educativa: estructura, funcionament, recursos, cultura, finalitats i entorn. Les escoles bressol constitueixen un con-

**Una escola bressol de qualitat
ha d'afavorir l'equilibri personal,
cognitiu i social**

text de desenvolupament per als infants i les seves famílies, i això significa, entre d'altres aspectes, consolidar la tendència cap a aquests indicadors de qualitat. Val la pena remarcar que les escoles bressol, per assolir els objectius que es formulen i per actuar d'acord amb els principis que presideixen aquest document, necessiten:

- Atribuir a la Direcció la seva funció de lideratge d'un projecte educatiu compartit, consensuat i que la comunitat educativa valori com a propi.
- Progressar en la direcció d'una organització i un funcionament interns que permetin la participació, l'eficàcia i la gestió acurades.
- Mantenir un adequat equilibri entre el nombre d'educadors/es i infants que permeti una atenció adequada de tots i cadascun dels nens i nenes.
- Articular l'acció educativa al voltant d'un projecte fonamentat i acordat, que posi l'èmfasi en la promoció del desenvolupament harmònic de totes les nenes i els nens, sigui quin sigui el seu punt de partida.
- Mantenir relacions d'obertura i d'intercanvi amb altres serveis educatius, socials i sanitaris del seu entorn.

Les escoles bressol i la seva inserció en l'entorn sociocultural

Les escoles bressol municipals compleixen una important funció social, que ajuda a conciliar la vida familiar i la vida laboral

Les escoles bressol municipals compleixen una funció educativa i alhora una important funció social, que ajuda a conciliar la vida familiar i la vida laboral, alhora que es constitueixen com a context de convivència per a tota la comunitat educativa. D'una banda, tenen tots els requisits exigibles a qualsevol institució educativa i aconsegueixen totes les seves funcions. D'altra banda, en una política global d'atenció a la primera infància i les seves famílies, les escoles bressol municipals juguen un paper molt important per les raons següents:

- La seva qualitat de context de socialització.
- El seu caràcter inclusiu.
- L'acció educativa, en un sentit ampli, tendeix a l'optimització del desenvolupament dels infants i permet tant la prevenció de determinades causes interferidores del desenvolupament com la seva ràpida detecció, quan és el cas.
- L'escola bressol municipal és una escola oberta als pares i les mares, i esdevé sovint un context on aquests poden comunicar els seus neguits i problemes i rebre una primera orientació.

Des d'aquesta perspectiva, cal posar les condicions que permetin consolidar les relacions i el coneixement mutu que l'escola estableix amb els organismes que també tenen una funció en l'atenció a la primera infància, com ara els serveis socials de base, els serveis sanitaris i altres serveis educatius. Una atenció adequada —sobretot quan es dirigeix a la població que per diverses raons es troba en situació de més necessitat— requereix l'establiment d'actuacions coordinades i sostingudes, que proporcionin el suport necessari als educadors i educadores responsables d'atendre educativament els infants.

Es tracta, per tant, d'aprofundir la relació entre les escoles bressol i els centres d'atenció primerenca, els serveis socials de zona, els equips d'atenció psicopedagògics (EAP), els centres de recursos educatius per a deficients auditius (CREDA) i altres serveis específics, especialment per atendre els infants amb necessitats educatives significatives, i en general perquè el treball conjunt entre l'equip d'escola bressol i aquests professionals contribueix a l'assoliment d'una escola plenament inclusiva.

Les escoles bressol municipals es distingeixen per la seva capacitat de treballar amb la diversitat, atenent adequadament els infants i les seves famílies, des de l'actitud que tothom pot aprendre i evolucionar si rep els suports i els ajuts adequats. Les escoles han de ser centres amb "valor afegit" (Saunders, 1999), entès aquest com el valor que presenten algunes escoles capaces d'ajudar al màxim els seus infants a assolir el seu desenvolupament. Òbviament, això requereix una estructura formativa, de suports i de treball en xarxa des de diferents serveis implicats.

Convé igualment consolidar els mecanismes de relació entre l'escola bressol i els centres d'educació infantil i primària per assegurar els processos de transició, així com la coneixença mútua entre centres que intervenen sobre les mateixes famílies i infants.

Es mereix un apartat específic el tema de serveis educatius diferents a l'escola bressol, com ara els espais familiars, o els programes específics com Ja tenim un fill. Una

Convé consolidar els mecanismes de relació entre l'escola bressol i els centres d'educació infantil i primària

política d'atenció a la petita infància i les seves famílies, especialment en uns moments en què la societat es veu sotmesa a canvis i tensions importants, requereix serveis diferents, que puguin oferir a usuaris diversos allò que neces-

siten. La distància que moltes vegades s'estableix entre els nostres usos i codis lingüístics habituals i els de les persones que arriben d'altres països exigeix un conjunt d'ofertes que facilitin el coneixement mutu i la convivència. En aquest sentit, escoles bressol municipals, Espais familiars i programes específics tenen, cadascun, la seva funció i s'han de veure com a mitjans complementaris capaços de proporcionar un conjunt ordenat de respostes de qualitat a demandes diferents.

La funció educativa del Projecte educatiu de centre

Dins de l'escola bressol la planificació té diferents protagonistes, objectius i moments

Dins de l'escola bressol la planificació té diferents protagonistes, diferents objectius i diferents moments. Hi ha tot un conjunt de decisions relatives a l'educació que es vol oferir als infants que corresponen a la comunitat educativa, que inclouen, per tant, els pares i mares que troben la seva concreció en el Projecte educatiu del centre. El Projecte inclou els trets d'identitat del centre, la formulació d'objectius, l'estructura organitzativa, aspectes de funcionament intern i altres qüestions que es poden considerar en cada cas. Y això perquè el Projecte educatiu no és estrictament una declaració d'intencions, és també una guia que ajuda a ordenar l'acció educativa i a donar-hi sentit. No hi pot haver veritable educació sense intenció, sense valors, sense sistematització i sense previsions. Per això, la conseqüència lògica d'un Projecte educatiu és un Projecte curricular que concreta els aspectes d'identitat, les finalitats que volem assolir en decisions sobre què, quan i com educar.

L'existència del Projecte educatiu de centre i del Projecte curricular són signes distintiu de les escoles bressol municipals, que posen en relleu el seu caràcter plenament educatiu i donen cobertura a les accions educatives que s'emprenen. L'elaboració del Projecte curricular correspon a l'equip de mestres i inclou els acords sobre els aspectes nuclears de l'ensenyament: què es vol ensenyar, i per què; com cal fer-ho; en quins moments, i com s'assegura que tot l'engranatge funciona i es va ajustant. La lògica subjacent a la

necessitat de progressar en l'elaboració del projecte és que l'acció educativa de cada mestre i cada mestra, presa individualment, i fins i tot en el cas que es pogués considerar òptima, no assegura la coherència i la continuïtat, el respecte a determinats criteris compartits, que caracteritzen un ensenyament de qualitat. Per exemple, l'acollida als pares i mares als nens i nenes no pot ser decidida per cada docent individualment; les fites proposades en relació amb el menjar en els diferents grups d'edat, o els racons que es proposen, afecten el conjunt de professionals; el tipus de materials, l'ús dels espais o les característiques de les entrevistes són exemples que posen en relleu la necessitat que els equips de mestres arribin a determinats acords que fonamentin i dotin de coherència el seu treball quotidià.

Els principis de l'acció educativa a l'escola bressol.

L'atenció a la diversitat

L'acció educativa a l'escola bressol reposa en alguns principis, que han d'impregnar tots els àmbits d'actuació. Sintèticament:

- Acollir i potenciar tots els aspectes positius que els infants i les famílies aporten per tal d'enriquir aquest procés educatiu compartit.
- Mostrar confiança respecte de les possibilitats de les nenes i els nens.
- Rebutjar les atribucions negatives i estàtiques respecte de determinats aspectes que en alguns moments els nens i nenes poden manifestar i que poden preocupar. No es tracta de negar possibles dificultats, sinó de llegir-les des de les capacitats que es posseeixen i, sobretot, amb la convicció que una intervenció adequada —amb els suports necessaris quan calgui— pot ser l'origen de canvis positius en l'infant.
- Promoure la curiositat i les ganes d'aprendre dels infants, sense menystenir les seves capacitats per esdevenir autònoms en determinats àmbits.

Un aspecte crucial per a la concreció d'aquests principis és el relatiu al clima socioemocional que es crea a l'aula.

Precisament per la necessitat dels infants de poder manifestar tant els seus desitjos com les seves inquietuds, els seus interessos i alegries com les seves pors, és necessari que es trobin en un context on tot això tingui cabuda. Un context on imperin l'afecte i el respecte, on les nenes i els nens se sentin

estimats i valorats, és indispensable perquè puguin afrontar amb seguretat els reptes que l'escola inevitablement planteja —el repte de conviure amb altres infants, de «compartir» l'adult, de renunciar a la satisfacció immediata dels seus desitjos, de sortir-se'n en les tasques que es porten a terme, etc.

Les recerques que s'han ocupat de les característiques de les interaccions que semblen tenir una millor incidència en el desenvolupament dels infants indiquen que aquestes es donen en contextos que combinen quatre elements:

- un elevat grau de manifestacions d'afecte i de respecte,
- un ambient comunicatiu, obert i franc,
- elevades expectatives sobre les capacitats dels infants i sobre les seves possibilitats de canvi,
- un ambient en el qual hi ha límits clars, raonables i flexibles, que ajuden a ordenar i regular l'acció de tots els participants.

Val la pena fer notar que en un context d'aquestes característiques les criatures no només aprenen a «fer» i a «saber» determinades coses; també aprenen que poden fer-les i que compten amb l'ajut i l'afecte d'un mestre o una mestra decidits a ajudar-los; apre-

Cal que els infants trobin un context on puguin manifestar els desitjos, les inquietuds, els interessos, les alegries, i les pors

nen alhora l'autonomia i la capacitat de demanar i de rebre ajut quan és necessari. En aquest cas, l'escola esdevé un veritable context de desenvolupament per als infants, atès que posa les condicions perquè aquests puguin superar, amb garanties d'èxit, els desafiaments que aniran trobant; ho és també perquè fent això ajuda que la imatge que els nens van construint d'ells mateixos sigui essencialment positiva i valorada i es fonamenti en la seguretat en les seves capacitats. Finalment, es contribueix també que els infants visquin l'escola i la situació educativa com quelcom interessant i desitjable, com quelcom que és propi i que és compartit.

A l'escola bressol les nenes i els nens es posen en contacte amb aspectes importants de la nostra cultura; aprenen l'ús d'instruments diversos; a tenir cura incipient d'ells

Els nens i nenes aprenen l'ús d'instruments diversos, a tenir cura incipient d'ells mateixos i de l'entorn immediat

mateixos i de l'entorn immediat que els envolta; les estratègies que els permeten indagar i actuar en la realitat, a ser curiosos; determinades actituds i valors..., de manera que van aprenent alhora els conceptes i nocions i la forma d'aprendre'ls. Apren-

nen, per exemple, a preguntar, a observar, a escoltar, a explorar, a contradir, a argumentar, a rebre respostes i a fer noves propostes..., o al contrari, si no troben el context educatiu adequat, poden aprendre a renunciar a la seva curiositat, a no rebre respostes, que els altres els trobin pesats o poc interessants.

És per això que educar en aquestes edats exigeix una profunda reflexió, una previsió del que ha de constituir l'acció educativa. Aquesta, a l'escola bressol, malgrat que es tro-

ba fortament regulada per determinades activitats que cal dur a terme quotidianament i en alguns casos diverses vegades al dia, també respon a una planificació i a una intencionalitat. Precisament, planificar permet fer-se conscients de la intencionalitat que presideix el treball, permet preveure les condicions més adequades per a assolir les fites i permet disposar de criteris per a anar regulant tot el procés. Només tenint clar allò que volem que assoleixin les nenes i els nens tenint en compte les seves peculiaritats, podrem oferir a cadascun la proposta educativa adequada; en

això fan consistir alguns autors (Wilson, 1992) la qualitat de l'ensenyament, que es vincula d'aquesta manera a la capacitat de l'escola bressol de donar resposta a nens i nenes diferents.

Un indicador de qualitat de qualsevol sistema educatiu és el grau en què el currículum que incorpora es constitueix com una eina per als educadors i educadores, com una guia per sistematitzar, dur a terme i avaluar l'acció educativa. Els documents curriculars que elaboren les escoles bressol a partir del que proposa l'Administració educativa per a aquest cicle de l'ensenyament posen en relleu el veritable sentit que atribueixen a les orientacions oficials, el valor que els donen, el grau en què les prioritzen i se les fan seves. Malgrat que des de determinades posicions s'accentua la funció assistencial del període 0-3 anys, les escoles bressol municipals es construeixen sobre la base del seu caràcter plenament educatiu. Des d'aquesta posició, es fa necessari discutir i establir l'articulació

Cal que les tasques proposades generin la seva activitat i potenciïn la creastivitat i l'experimentació

cada cop més endavant, amb l'ajuda externa primer i, progressivament, de manera autònoma. Les escoles bressol municipals es caracteritzen per la seva capacitat d'impulsar el desenvolupament i l'aprenentatge, per la seva mirada dinàmica sobre les capacitats de l'infant i les capacitats dels educadors i educadores per optimitzar-les.

Les característiques dels nens i nenes d'aquesta etapa demanen que les tasques proposades generin la seva activitat, mental i observable, potenciïn la creativitat i l'experimentació. A més, interessa que les activitats que es porten a terme no siguin opaques, i es pugui anar intervenint en relació amb els guanys i dificultats que experimenten els infants. La implicació dels educadors és indispensable en tots els casos: per disposar un espai ric que generi iniciativa i descoberta, per proposar, per ajudar a resoldre, per donar confiança en les possibilitats de resolució autònoma, per observar

i per intervenir. L'activitat constructiva del nen i de la nena es genera, la immensa majoria d'ocasions, en el context d'interaccions constructives amb l'educadora o educador, qui adopta una clara funció de bastida que permet el desenvolupament dels infants. Les propostes que es fan estan en la línia de:

- Motivar les nenes i els nens i ajudar-los que trobin sentit al que hom els proposa: fer-ne una presentació i ajudar que cadascun pugui aportar allò que en sap, les seves experiències i les seves emocions. Ajudar aquell que no hi veu l'interès a trobar alguna esclatxa per on pugui entrar-hi, o bé oferir-li una alternativa quan sigui el cas.

- Facilitar l'exploració, el descobriment i la comprensió dels continguts nous, així com el seu ús autònom, de manera progressiva.

- Fer possibles diferents maneres, algunes més guiades i d'altres més autònomes, d'assolir les fites proposades; valorar tots els processos i ajudar a veure els més adients.

- Fer ús del llenguatge, verbalitzar el que es va fent i ajudar els nens i nenes a adonar-se'n.

- Potenciar la interacció entre els infants, com a font de socialització, d'individualització i de desenvolupament cognitiu.

A l'escola bressol és molt important el caràcter educatiu que tenen les tasques vin-

**És molt important el caràcter educatiu
que tenen les tasques vinculades
a la cura i les necessitats dels infants**

culades a la cura i les necessitats dels infants: afecte, alimentació, higiene, descans, joc i seguretat. Les escoles bressol defineixen les necessitats dels infants en un sentit ampli i, conseqüentment, articulen les situacions vinculades al menjar, al canvi de bolquers, al descans... com

a oportunitats per a una interacció de qualitat amb els nens i les nenes, situacions en què aquests no solament es troben atesos, sinó estimats; no solament se'ls satisfan les

necessitats biològiques bàsiques, sinó també les primigènies i bàsiques necessitats d'afecte i d'aprenentatge, l'atenció de les quals és crucial en l'assoliment d'una bona autoestima. Les propostes educatives, doncs, tenen en compte moments i activitats necessaris, entre els quals:

- l'entrada i acollida dels infants i el comiat,
- les activitats de joc en els diferents espais del centre,
- les activitats de cura (higiene, alimentació, descans...),
- les activitats individuals i col·lectives,
- les festes i celebracions.

Mitjançant aquestes activitats, es poden anar assolint les finalitats marcades per a cada grup d'edat, ja sigui en relació amb la descoberta d'un mateix, amb la descoberta de l'entorn o amb la comunicació i els llenguatges. L'acció educativa no és, doncs, el fruit de la improvisació. Disposar d'un Projecte educatiu propi del centre, construït a partir de les propostes existents per a l'etapa, permet articular les diverses actuacions, de manera que tinguin sentit i que siguin susceptibles d'optimitzar el desenvolupament de tots i cadascun dels infants.

La relació entre la família i l'escola

L'escola bressol, en la seva acció complementària a la família, comparteix amb aquesta la cura i l'educació dels infants en els seus primers anys de vida. Si sempre, al llarg de l'escolaritat, compartir criteris educatius entre família i escola és necessari, en aquest primer cicle es converteix en un requisit ineludible per promoure un desenvolupament harmònic en l'infant.

Les escoles bressol municipals, en aquest sentit, han de posar una atenció especial al procés d'adaptació i coneixença mútua entre la família i l'escola en què es converteix l'estada dels infants al centre. Es parteix de la idea segons la qual les relacions entre la família i l'educadora o educador han de concretar l'objectiu general de compartir l'acció educativa en alguns àmbits més específics:

- conèixer l'infant,
- establir criteris educatius comuns,
- oferir models d'intervenció i relació amb els infants,
- ajudar a conèixer la funció educativa de l'escola.

Tothom s'adapta

Quan uns pares porten el seu fill a l'escola bressol municipal, el procés d'adaptació els inclou d'una manera molt especial. En opinió de molts especialistes, el moment en què s'acullen nadons a l'escola bressol coincideix amb una relació molt estreta entre la

mare i el fill, raó per la qual aquella pot sentir temors i angúnies en haver de separar-se del seu infant, i li pot costar d'acceptar la presència d'altres persones en aquest cercle tan estret que s'ha creat. Per tant, cal esperar que l'adaptació sigui un procés que es desenvolupa de manera diferent per a cada nen i cada família; requerirà temps diversos i intervencions també diferenciades. Un indicador de qualitat de les escoles bressol municipals es troba precisament en les condicions de què disposa i en la preparació de les educadores per promoure una adaptació dels infants i les seves famílies adequada, no exclusivament des d'un punt de vista tècnic i organitzatiu, sinó més aviat des del punt de vista emocional, comprnent el que significa i disposant d'eines per acollir, tranquil·litzar i ajudar.

Establir un marc de confiança mútua és indispensable per compartir l'educació dels infants

Condicions per construir unes bones relacions

Malgrat que cada cas és diferent i que en cada situació caldrà buscar les estratègies necessàries per assegurar una relació constructiva entre els dos con-

textos per optimitzar el desenvolupament dels infants, alguns autors han assenyalat les condicions que potencien la capacitat tant de l'escola com de la família per promoure el creixement de l'infant. L'existència de confiança mútua, una relació equilibrada entre educadors i progenitors (ajuda que cadascun vegi l'altre com a complementari, no com a rival), el consens d'objectius (que pot venir donat en general, però que cal anar negociant i concretant) i l'orientació positiva (que es tradueix en el rescat dels aspectes positius, les expectatives positives, la valoració dels aspectes que funcionen), permeten establir unes relacions en les quals tenen cabuda tots els aspectes que cal tractar al llarg de l'estada dels infants a l'escola bressol. També és un indicador de qualitat la formació dels educadors i les educadores de les escoles bressol municipals en tots aquests aspectes que contribueixen a un acostament entre les escoles i la família, acostament que

s'ha d'assegurar des del centre i que implica actituds com ara el respecte i l'acceptació de les diferències, la capacitat de negociar més que d'imposar criteris educatius, la capacitat d'empatia i de saber escoltar.

Els instruments per assegurar i consolidar la relació entre escola i família

A les escoles bressol el contacte informal entre els pares i mares i mestres és molt freqüent. Aquesta quotidianitat, que té moltes virtuts, ja que permet una comunicació immediata i el traspàs d'informacions necessàries sense demores, es complementa amb altres situacions d'intercanvi, més formals i estructurades, com poden ser les entrevistes.

Compartir amb els pares i mares i adoptar posicions comunes pot tenir un efecte molt important per al benestar i el creixement de la criatura. Les escoles bressol municipals es destaquen pel treball que realitzen

al voltant d'aquestes estratègies d'intervenció educativa, que inclouen la interacció quotidiana i els informes escrits que ajuden les famílies a disposar d'una visió més global de l'evolució dels seus fills o filles durant un període.

Participació de les famílies als centres. Els grups de pares i mares

La participació dels pares i mares a l'escola bressol es beneficia tant de les interaccions informals quotidianes com d'una previsió més sistemàtica en determinats projectes, tasques o esdeveniments de l'escola; participació que, si es vol autèntica, no ha de ser només «executora» de plans que han estat previstos per d'altres. Cada centre, segons les seves característiques i les del seu entorn i usuaris, haurà de prendre les decisions que consideri pertinents i estableix diversos canals de participació (comissions, reunions de classe...).

Les escoles bressol municipals es defineixen com a escoles obertes a la participació de les famílies per moltes raons. En primer lloc, perquè és una de les maneres de compar-

tir aquesta fita comuna d'escola i família: intervenir per optimitzar el desenvolupament dels infants. En segon lloc, perquè es pot aprofitar el potencial de les famílies, de les seves propostes i de la seva implicació en alguns projectes, que guanyaran d'aquesta manera en riquesa i diversitat. En tercer lloc, perquè quan els pares participen a l'escola tenen l'oportunitat de veure els seus fills i filles en un context diferent, moltes vegades comportant-se de forma insòlita; veuen altres adults interactuant amb els seus fills de maneres diverses.

Les escoles bressol municipals es defineixen com a escoles obertes a la participació de les famílies

Per la seva banda, els i les mestres veuen també els nens i nenes amb els seus progenitors, i tot plegat redunda en un millor coneixement que pot beneficiar l'infant. És important que aquesta participació s'ajusti a uns criteris i a uns límits que tothom ha de conèixer; és important, així mateix, que aquest aspecte es configuri com un dels temes de discussió i de presa de decisions en el Projecte educatiu.

Una de les formes de participació que han mostrat la seva potencialitat consisteix en l'impuls de grups de famílies que tenen ganes de compartir la seva experiència (amb el que implica d'èxits, de problemes, d'obstacles...) amb altres pares i mares, i que poden comptar eventualment amb la perspectiva d'algun professional que pugui proporcionar una mirada diferent, reconduint, reorientant...

El treball en equip a l'escola bressol

Com ja s'ha assenyalat, una intervenció educativa de qualitat és una intervenció diferenciada, consensuada, presidida per criteris fonamentats, coherent i coordinada. Les escoles bressol municipals han d'anar trobant en el treball col·laboratiu un dels seus signes d'identitat, perquè només la col·laboració dels diferents professionals, cadascun des de la seva responsabilitat, permet posar les condicions per a una acció educativa que tingui les característiques descrites abans.

A més a més, el treball en equip proporciona tranquil·litat i seguretat als mestres, en la mesura que poden sentir que les decisions que prenen són compartides i, per tant, fonamentades. És, així mateix, una condició per a la millora professional, atès que l'anàlisi i discussió sobre el que es fa és susceptible d'aportar nous criteris i visions per enfocar la pràctica, més compartits i fonamentats. Ara bé, treballar en grup resulta difícil; tenir objec-

tius comuns i prendre la responsabilitat que pertoca a cadascú per assolir-los no és una tasca senzilla, i no es limita a distribuir feines, o a ocupar-se conjuntament d'aspectes puntuals.

A les escoles bressol municipals, el treball d'equip es dirigeix a establir i acordar aspectes de contingut pedagògic, organitzatius, vinculats a la gestió d'una pràctica educativa adient. Com ha estat assenyalat per diversos autors, els ambients que afavoreixen la motivació i implicació dels mestres en una tasca compartida i el seu benestar professional són:

El treball en equip és una condició per a la millora professional, atès que aporta nous criteris i visions per enfocar la pràctica

- Ambients integrats, amb objectius clars i compartits, una línia d'organització i un sentit col·lectiu de responsabilitat.

- Ambients comunicatius, amb múltiples canals formals i informals per a l'intercanvi d'opinions sobre la feina.

- Ambients que es caracteritzen per afrontar els problemes que es presenten i no tenen la tendència a negar-los.

- Ambients que fomenten i afavoreixen les iniciatives dels docents per a experimentar noves opcions i innovacions.

- Ambients on es disposa dels recursos bàsics per tirar endavant la feina.

En la mesura que els equips de centre tendeixen cap a aquestes característiques, es troben les condicions perquè la feina conjunta tingui les conseqüències desitjades a nivell formatiu i de suport emocional. Alguns aspectes que a vegades no es valoren prou, com una organització i adjudicació de responsabilitats en el centre adequades, una direcció adequada, una distribució racional del temps de reunions, l'existència d'una sala de

reunions agradable, etc., poden ser decisius a l'hora d'estructurar una

feina conjunta. A més a més, l'impuls del treball en equip

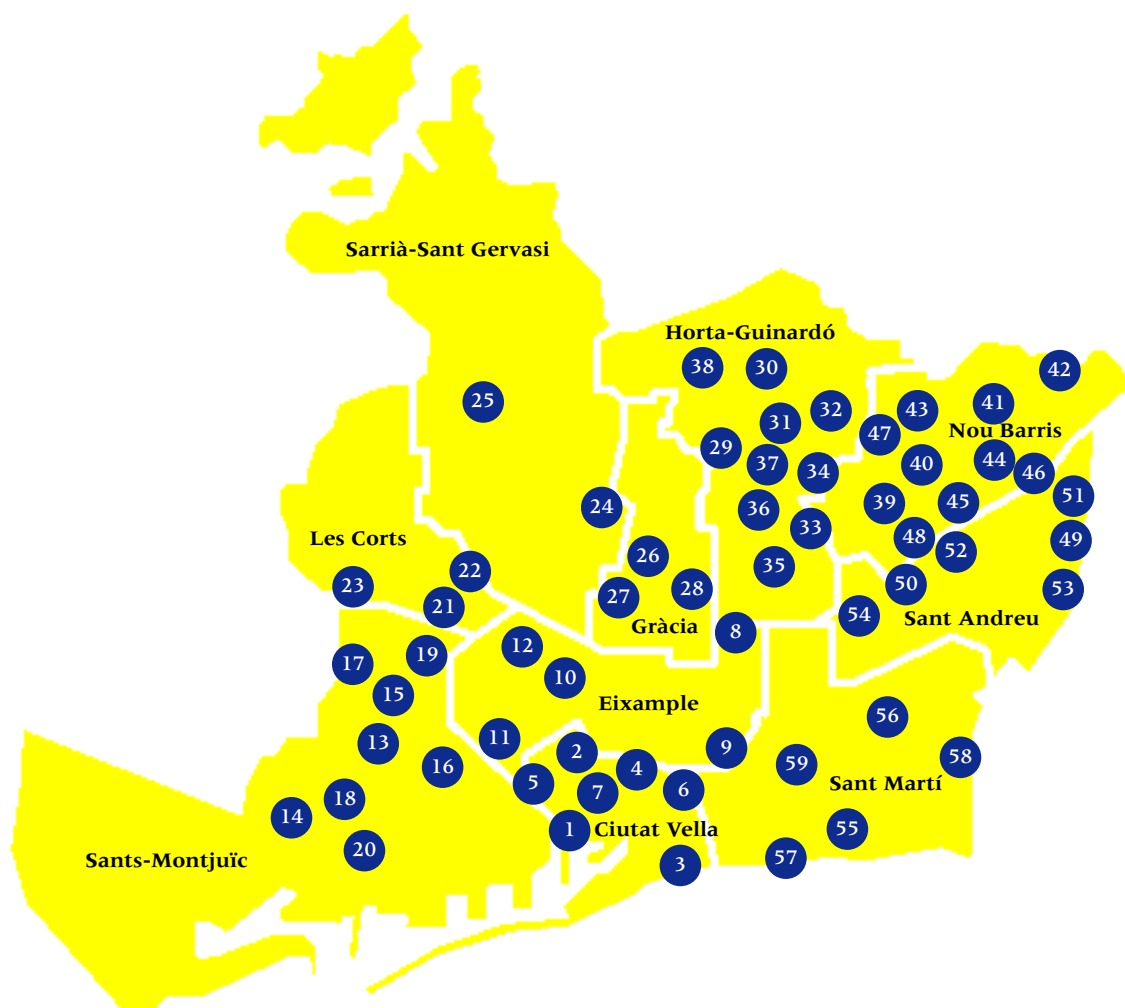
requereix una direcció que guï i fomenti la participació de tots els membres. Sens dubte, també, el treball compartit implica decisions organitzatives

en relació amb el temps i amb l'espai que el facin possible, com també la presència d'un tema,

problema o contingut que doni sentit i justifiqui un abordatge col·lectiu.

Xarxa d'escoles bressol municipals

Ciutat Vella

1. Cadí
2. Canigó
3. La Mar
4. Portal Nou
5. Mont Tàber
6. Puigmal
7. Carabassa

Eixample

8. Barrufets
9. El Tren de Fort Pienc
10. Roure
11. Els Tres Tombs
12. Londres

Sants-Montjuïc

13. Bellmunt
14. Collserola
15. L'Esquirol
16. Forestier
17. Guinbó
18. Niu d'Infants
19. Pau
20. Nic

Les Corts

21. Bambi
22. Xiroi
23. Can Bacardí

Sarrià-Sant Gervasi

24. Bip
25. L'Oreneta

Gràcia

26. Gràcia
27. La Fontana
28. St. Medir

Horta-Guinardó

29. Albí
30. L'Arboç
31. L'Arquet
32. Valldaura
33. El Cargol
34. La Llar d'Infants
35. Montserrat
36. Tris Tras
37. Xarlot
38. St. Genís

Nou Barris

39. Ciutat de Mallorca
40. L'Argimon
41. El Torrent
42. La Muntanya
43. Nenes i Nens
44. Pla de Fornells
45. Ralet
46. Trinitat Nova
47. El Vent
48. Turó

Sant Andreu

49. El Caminet del Besòs
50. El Parc de la Pegaso
51. El Tren
52. Palomar
53. Les Quatre Torres
54. Manigua

Sant Martí

55. El Xalet de la Paperera
56. Esquix
57. La Mar Xica
58. La Verneda de Sant Martí
59. La Farinera

Per a més informació:
www.bcn.cat/escolesbressol

